

Det norske institutt i Roma (DNIR): Faglig virksomhet 2021-2025

Oversikt

Dette dokumentet beskriver planene for instituttets faglige virksomhet i perioden 2021-25, innenfor rammen av UiOs og HFs gjeldende strategi ([HF 2030 – Kunnskap for det 21. århundret - Det humanistiske fakultet \(uio.no\)](#)). Det berører DNIRs profil og ambisjoner, samt ordninger for den faglige virksomheten fra dag til dag, for undervisning og forskning, og for samarbeid med hjemmemiljøer og nettverk i Roma.

- Innledning
- Profil: Forvaltning av fortiden på tvers av kunnskapsregimer; forflytninger og materialitet
- Bærekraft, nettverkssamarbeid og internasjonalsisering
- Partnerinstitusjoner
- Fagstipendiater og gjesteforskere
- Undervisningssamarbeid med HF
- Forskerutdanning
- Akademisk program: den årlige H.P. L'Orangeforelesningen og øvrige gjesteforelesninger
- Forskningsformidling
- Fagmiljø: møtepunkter for interne og besøkende forskere
- Nye tiltak: DNIR Alumni og H.P. L'Orange fellowship
- Biblioteket, samlinger og ACTA
- Hvor er DNIR i 2025?

Innledning

Det norske institutt i Roma (DNIR) ble grunnlagt på en overbevisning om at kunnskap om middelhavsområdet arkeologi, kunst og kulturtradisjon er et nødvendig fundament for humanistisk (ut)dannelse, og med erkjennelsen av at tilgang til Romas monumenter, arkiver, biblioteker og forskningsinstitusjoner er av vital betydning for at norsk humaniora kan settes i stand til å delta i det internasjonale forskningsfellesskapet (H.P. L'Orange, «Roma og det norske Roma-institutt,» *Samtiden* 71/7, 1962). Tradisjonelt har DNIRs faglige kjerneområder vært klassisk arkeologi og kunsthistorie, og i dag forstår instituttet sitt mandat enda videre. Det kan karakteriseres som «allment humanistisk» med kontaktflater mot samfunnsvitenskap, naturvitenskap og teknologi. Det faglige tyngdepunktet ved DNIR vil til enhver tid være bestemt av den vitenskapelige delen av staben.

Siden grunnleggelsen i 1959 har rammevilkårene for og forventningene til humanistisk forskning og høyere utdanning endret seg betraktelig. Forståelsen av dannelse og humanioras samfunnsoppdrag er en annen både hos forskerne selv og i samfunnet ellers. Digital teknologi har gitt global tilgang til arkiver og biblioteker, også mange av de romerske. Klimakrise og pandemi setter dessuten begrensninger for reising mellom Norge og Italia på en annen måte enn for bare få år siden. Selv om disse vilkårene har konsekvenser for virksomheten ved og driften av DNIR, gjør de ikke studie- og

forskningsopphold i Roma overflødige. Roma er fortsatt et uunnværlig utgangspunkt for studier i og forskning på europeiske kulturtradisjoner i vid forstand. Byens akkumulerte materielle vitnesbyrd om menneskelig kulturproduksjon gjennom flere årtusener har et potensial for innsikt og kunnskapsutvikling som digital humaniora og onlineundervisning bare delvis, men aldri fullstendig kan erstatte. Videre utgjør byens mangfold av nasjonale og internasjonale forsknings- og kulturarvsinstitusjoner et blomstrende humanistisk forskningsnettverk knapt noen annen by kan oppvise. Romas enestående forråd av historisk materiale og unike internasjonale forskningsmiljø utgjør derfor fortsatt DNIRs eksistensberettigelse, og instituttets faglige virksomhet må forankres i disse realiteter.

Profil: Kunnskapsregimer, forflytninger og materialitet

For å kunne ivareta sitt vide faglige mandat, er det vesentlig at DNIR har en markant faglig ledetråd som åpner for teoretisering på tvers av fagdisipliner. De siste årene har instituttet satt tverrfaglig søkelys på kunnskapsregimer og endringsprosesser – forstått som forflytninger i tid og rom. Denne tematikken videreføres, men utdypes og fornyes ved nettopp å knytte an til Romas materielle kilder. Ved DNIR gis *materialiteten* en særlig oppmerksomhet som teoretisk og analytisk dimensjon i studier av historisk endring og kunnskapsoverføring. I takt med økt digitalisering de siste tiårene har materialitetens betydning vært gjenstand for viktige teoridannelser i humaniora og samfunnsvitenskap («the material(ity) turn»). Som tilrettelegger for forskning og undervisning med historisk materialitet som fokuspunkt, kan og bør DNIRs forskere bidra til å stimulere denne teoriutviklingen, bringe den videre og gi den økt tverrfaglig relevans.

Skiftende kunnskapsregimer, geografisk forflytning og materialitet er dimensjoner som møtes i en tematikk instituttets nåværende faglige stab deler interesse for. Dette tematiske berøringspunktet handler om kulturarv eller fortidsminner (heritage), deres forflytninger og verdsetting: fra antikkens vurderinger av fortidig arkitektur og førmoderne forståelse av hellige steder og relikvier, til samlere og antikvarer i den tidligmoderne Europa og det moderne antikvitetsmarkedet, der omsetningen av fortidsminner stimulerer kriminelle nettverk. Til tross for det store spennet i materiale og tilnærming, er *verdsettingen av fortidens materialitet* likevel en tematisk fellesnevner som åpner for videre teoriutvikling, ny kunnskap og innsikt, og som kan danne fundamentet for nye prosjekter i DNIRs regi.

Internasjonalisering, nettverkssamarbeid og bærekraft

DNIR er et internasjonaliseringssted, og skal bistå norske studenter og forskere med å etablere kontakter i Romas store og sammensatte faglige miljøer. Gjesteforskere og studenter får tilgang til den faglige stabens omfattende nettverk. Gjennom DNIRs medlemskap i *Unione Internazionale degli Istituti di Archeologia Storia e Storia dell'Arte* inngår instituttet i et fagnettverk av romerske forskningsinstitusjoner med forgreninger til italiensk og internasjonal akademia. Instituttets løpende forskningsseminar *Circolo Gianicolense* er også tverrinstitusjonelt og internasjonalt (se nedenfor). Gjennom bibliotekssamarbeid har DNIRs bibliotek felles katalog med en rekke store forskningsbibliotek i Roma (se nedenfor). Den faglige staben deltar aktivt i ulike former for internasjonalt forskningssamarbeid og forskningsutveksling. Gjennom tidligere og nåværende forskningsprosjekter har DNIR samarbeid med institusjoner i Roma: antikvariske myndigheter, faglige forvaltningsorganer for arkeologiske monumenter, museer, byens universiteter og internasjonale NGO'er som kulturarvsorganisasjonen ICCROM, som har hovedsete i Roma. Den

faglige staben har ansvar for å vedlikeholde og bygge ut disse nettverkene i de retninger som er relevante for DNIRs pågående forskning. Kontakt med italiensk academia bør særlig videreutvikles. For å få anledning til å bygge ut sine – og dermed også instituttets – faglige nettverk, gis DNIRs postdoktorer anledning til å arrangere en internasjonal konferanse eller workshop knyttet til eget prosjekt. De vil deretter redigere den etterfølgende publikasjonen i samarbeid med instituttleder, og utgi den i instituttets fagfelleverderte publikasjonsserie ACTA, se nedenfor.

Med den unike bredden av internasjonale fagmiljøer for humaniora som finnes i Roma bør DNIR bli et enda viktigere virkemiddel i HFs og UiOs internasjonaliseringsstrategi.

Instituttets virksomhet er avhengig av at forskere og studenter kommer til Roma. I tråd med UiOs og HFs strategier for å redusere egne klimautslipp vil DNIR oppmuntre til og tilrettelegge for bærekraftig reising og lengre studie- og forskningsopphold både for studenter og forskere. Vi ønsker å tilby våre brukere kvalitetssikret informasjon om miljø- og arbeidsvennlige måter å reise til Roma på, og vil bidra til å etablere en kultur for å bruke lengre og miljøvennlig reisetid effektivt som arbeidstid.

Partnerinstitusjoner

I tillegg til HF/UiO betjener DNIR også sine partnerinstitusjoner («brukerbetalende institusjoner»), som bidrar til instituttets drift. Disse er følgende:

- UiO: Det teologiske fakultet (TF)
- UiB: Det humanistiske fakultet
- NTNU: Det humanistiske fakultet
- UiT: Fakultetet for humaniora, samfunnsfag og lærerutdanning
- UiA: Fakultetet for humaniora og pedagogikk
- MF Vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn
- Arkitekt- og designhøyskolen i Oslo: Institutt for arkitektur

Forskere og studenter fra disse institusjonene disponerer forskerplasser, undervisningslokaler og konferansefasiliteter etter behov. For å gjøre kontakten med partnerinstitusjonene målrettet og effektiv, er det opprettet egne Roma-kontakter på hver institusjon. I likhet med HF/UiOs Roma-kontakter (se nedenfor) skal disse bistå med å gi informasjon til aktuelle studenter og lærere om DNIRs tilbud. Partnerinstitusjonene vil også kunne stimuleres til mer undervisningssamarbeid, for eksempel i form av emner som flere institusjoner deler etter modell av ANT2010 (se nedenfor) eller nasjonale sommerskoler.

Fagstipend og gjesteforskere

DNIR utlyser fagstipend for studieopphold i Roma to ganger i året (15. mai og 15. oktober). Masterstudenter, Ph.d.-studenter og unge forskere kan søke, og søkere fra HF og instituttets partnerinstitusjoner («brukerbetalende institusjoner») blir prioritert. Søkere som dokumenterer miljøvennlig reise minst én vei kan få høyere stipend. Mottakere av fagstipend forventes å holde en presentasjon om arbeidet sitt på instituttets løpende seminar, se nedenfor. Det er en målsetning å gjøre ordningen så kjent at det er reell konkurranse om stipendene. Ved oversøkning vil Roma-relevans og prosjektenes kvalitet være avgjørende for tildeling. Det er ønskelig å utvikle DNIR som «forskningshub» for studenter og yngre forskere, særlig med tanke på rekruttering til DNIRs fagfelt.

Instituttets forskerplasser benyttes hovedsakelig av forskere ved norske institusjoner med behov for kortere eller lengre forskningsopphold i Roma. Gjesteforskere med opphold som varer lenger enn to uker bør også forventes å presentere sin forskning på instituttets løpende seminar, jf. forrige punkt. Imidlertid bør DNIR selv også ta initiativ til å knytte til seg gjesteforskere som har instituttet som arbeidsplass for et fullt semester, ett år eller mer, og arbeider på felt som svarer til DNIRs faglige profil (se ovenfor). Dette kan særlig gjøres ved

- 1) å stimulere aktuelle yngre forskere til å søke MSCA-stipend eller andre europeiske forskningsmidler med DNIR som vertsinstitusjon
- 2) ved at DNIR deltar som partner i prosjektsøknader om eksterne midler
- 3) ved å stimulere søkermiljøer i Norge til å tenke DNIR inn i sine prosjekter, både som nettverksarena og «konferansted», men ikke minst som arbeidssted for Ph.D.- og postdoc-stipendiater

Instituttlederen vil gjennom disse virkemidlene forsøke å supplere DNIRs faglige stab og tilrettelegge for et noe utvidet fagmiljø ved instituttet.

Undervisningssamarbeid med HF

Undervisningen ved DNIR har HFs studenter som sin viktigste målgruppe, selv om emnene ANT2210 og ROMA2020 også er åpne for studenter fra partnerinstitusjonene. (ANT2210 arrangeres i samarbeid med UiB.) Den faglige staben deltar aktivt i undervisningen ved DNIR, som foregår i tett samarbeid med og delvis i regi av instituttene på HF. Lærere som ønsker å lage undervisningsopplegg i Roma som del av sine emner, kan søke om undervisningsstøtte to ganger i året. Det er en målsetning at flere av HFs institutter søker om undervisningsstøtte. For å gjøre samarbeidet med HF-instituttene mer effektivt og sikre at informasjon om kurs og fagstipend blir målrettet distribuert, er det etablert en egen Roma-kontakt på hvert av HFs institutter. Roma-kontaktene skal gi målrettet informasjon til studenter og lærere om undervisningstilbud, fagstipend, undervisningsstøtte og gjesteforelesninger. Roma-kontaktene vil også kunne være nyttige i arbeidet med å innpasse Roma-relaterte emner bedre i eksisterende studieprogrammer og tilrettelegge for flere opplegg som muliggjør studieopphold et helt semester med full studieprogresjon. Eksisterende samarbeid om EVU-tilbud videreutvikles.

Med Romas historiske materialitet som premiss, vil undervisning ved DNIR fortrinnsvis fortsatt måtte foregå *in situ* heller enn digitalt. Samtidig har pandemien gjort oss fortrolige med den digitaliserte undervisningens muligheter, og DNIR erkjenner at digital undervisning vil kunne fungere som et supplement til undervisningsopphold i Roma, i form av forberedelse før et studieopphold og oppfølging etterpå.

Ordningen med å «låne ut» DNIRs postdoktorer til Oslo for undervisningsoppdrag på relevante emner videreføres og videreutvikles i dialog med fagmiljøene på HF.

Forskerutdanning

Forskerutdanningen, både ved UiO, nasjonalt og internasjonalt, fremtrer som et egnet innsatsområde for DNIR, som allerede har huset forskerskoler som DIAPAST og ATTR. Instituttet bør utvikle sin portefølje her i samarbeid med forskerskoler og forskerutdanningsprogram, i form av forskerkurs der instituttet ikke bare tilbyr infrastruktur, men også tilrettelegger for opplegg som tar i bruk Romas *materialitet*, som praktisk «feltarbeid» i bibliotek, arkiv og ved monumenter og utgravninger. I tråd med ambisjonen om bærekraftig reising (se ovenfor) bør langvarige opplegg for Ph.D-studenter vurderes, der forelesninger, seminarer og besøk i «felten» alternerer med konsentrerte skriveperioder.

Akademisk program: H.P. L'Orangeforelesningen og øvrige gjesteforelesninger

Den årlige H.P. L'Orange-forelesningen er et viktig virkemiddel for å etablere kontakt med profilerte fagpersoner på felt som er relevante for instituttets faglige stab, både i Roma og internasjonalt. Denne forelesningen er godt etablert, og vil videreføres som et årlig høydepunkt i instituttets akademiske liv. Den vil rutinemessig avvikles som et hybrid arrangement, slik at den også kan følges av studenter og fagmiljøer i Norge og hvor som helst ellers. Det er i tillegg ønskelig å supplere DNIRs akademiske program med en serie gjesteforelesninger, 2-3 pr semester, for eksempel i forbindelse med workshops og konferanser som finner sted på instituttet og har et innhold som er relevant for DNIRs profil. I slike tilfeller kan en eller flere programposter arrangeres som åpne, hybride forelesninger, og dermed inngå i DNIRs forelesningsrekke. Gjesteforskere kan i visse tilfeller også inviteres til å holde en åpen forelesning med særlig inviterte gjester.

Forskningsformidling

Digital strømming av instituttets forelesninger bidrar til offentlig kunnskapsdeling på en helt annen måte enn tidligere, noe som kommer både fagmiljøer og den interesserte offentligheten til gode. DNIR bidrar også til forskningsformidling gjennom postinger i sosiale medier og vil tilrettelegge for at postdoktorene kan formidle sin forskning gjennom formater som blogger og podkast. Forskningsformidling foregår også i en viss grad gjennom populærvitenskapelige omvisninger og forelesninger til besøkende ikke-akademiske grupper.

Fagmiljø: møtepunkter for interne og besøkende forskere

DNIR er en liten enhet med få ansatte og stort gjennomtrekk av forskere og studenter på kortere og lengere opphold. De faglige ansatte, det vil si instituttleder, to til tre postdoktorer samt to emeriti, arbeider på beslektede områder, men de deler i liten grad fagfelt og forskningsmateriale. For å tilrettelegge for et godt og stimulerende fagmiljø på disse vilkårene, er det vesentlig at det eksisterer faste møtepunkter og ordninger som ivaretar og styrker den faglige ledetråden (se ovenfor) og konsoliderer staben sosialt, og som samtidig også innlemmer fagstipendiater og gjesteforskere (se nedenfor om disse).

Følgende slike ordninger er etablert og vil videreføres:

- **Mandagskaffe** som ukentlig informasjonspunkt: Stab og gjesteforskere møtes kort til ettermiddagskaffe hver mandag for å få informasjon om ukens aktiviteter og annet som angår alle som har arbeidsplass i huset.
- **Instituttekskursjoner:** For å bygge arbeidsmiljøet faglig og sosialt arrangerer DNIRs stab halvdagsekskursjoner til forskjellige monumenter i Roma, enten i tilknytning til den faglige stabens pågående forskning eller i forbindelse med aktuelle utstillinger i byen. Tidvis kan også lengre ekskursjoner ut av Roma finne sted. Inviterte gjesteforelesere eller gjesteforskere vil ofte gi anledning til slike instituttekskursjoner. De arrangeres ad hoc, men bør finne sted ca. to ganger pr. semester.
- **Instituttseminar/Circolo Gianicolense:** En fast ettermiddag i uken avholdes instituttseminar, der de faglige ansatte presenterer sin pågående forskning med jevne mellomrom. Masterstudenter og yngre forskere som har mottatt fagstipend fra DNIR, samt gjesteforskere som oppholder seg på instituttet mer enn to uker, kvitterer for oppholdet med en presentasjon

av sitt prosjekt. Formatet for disse seminarpresentasjonene tilsvarer et vanlig konferansepaperformat, dvs max 20 minutter. Tilsvarende tid er avsatt til spørsmål og kommentarer. Presentasjonene bør fortrinnsvis være på engelsk, men kan også holdes på norsk eller italiensk. En gang i måneden alternerer instituttseminaret med Circolo Gianicolense, et ambulerende forskerseminar i samarbeid med Institutum Romanum Finlandiae (IRF) og American University of Rome (AUR), som begge holder til i nabolaget. Det tilrettelegges for en kultur der alle som er på huset deltar på det ukentlige seminaret, så sant de kan følge med på presentasjonsspråket.

- **Semesteravslutning:** Mot slutten av hvert semester inviteres stab og gjesteforskere til felles lunsj eller middag.

For en så liten enhet som DNIR gir det sjelden mening å skille mellom vitenskapelige og administrativt ansatte. Derfor inkluderer alle de nevnte ordningene selvfølgelig også administrasjonen, i den grad de administrativt ansatte har lyst og anledning til å delta.

Nye tiltak: DNIR Alumni og H. P. L'Orange Fellowship

DNIR Alumni: Alle de vitenskapelige stillingene ved DNIR er åremålsstillinger. For å ivareta det verdifulle forskningsnettverket som er bygget opp gjennom forskerne som har vært ansatt ved instituttet, bør kontakten med dem formaliseres i form av en alumnus-ordning. DNIRs Alumni presenteres på instituttets nettsider. Som DNIR alumnus/a har man en privilegert adgang til å bruke instituttets infrastruktur ved konferanser og forskningsopphold, man mottar nyhetsbrev om instituttets virksomhet og blir invitert til L'Orange-forelesningen og andre arrangementer. På visse betingelser har DNIR Alumni anledning til å søke øremerkede såkornmidler utlyst av instituttet. De kan involveres i bedømmelseskomiteer innenfor instituttets fagfelt, og de vil ofte være relevante peer reviewers for ACTA.

H. P. L'Orange Fellowship: For å stimulere DNIRs forskningsaktivitet vil det også være ønskelig å utvikle en fellowship-ordning som utlyses hvert år eller annen hvert år, der en eminent internasjonal forsker inviteres til én til to måneders gjesteopphold ved instituttet, etter nominasjon fra instituttene på HF og partnerinstitusjonene. Den som inviteres som L'Orange Fellow forventes å gi en gjesteforelesning og avholde en form for «masterclass» for yngre forskere med deltagere fra nettverket Circolo Gianicolense. Sammen med den årlige L'Orange-forelesningen vil et slikt fellowship bidra til å synliggjøre instituttet i det akademiske landskapet, både i Roma, hjemme i Norge og internasjonalt. Instituttets tidligere *donatores* oppfordres til å (bidra til å) finansiere ordningen.

Biblioteket, samlinger og ACTA

Biblioteket er konsentrert om fagfeltet instituttet ble grunnlagt på: studiet av senantikken og den tidlige middelalder i Roma, Italia og Middelhavsområdet. For å opprettholde karakteren av et oppdatert forskningsbibliotek, er bibliotekets tilvekst særlig knyttet til dette feltet. I samforståelse med bibliotekaren er det imidlertid ønskelig å gå inn for en systematisk utvidelse på andre to felt for å imøtekomme etterspørsel fra bibliotekets brukere:

- klassiske verk fra antikk, middelalder og tidlig nytid i norsk oversettelse – etterspørres av studenter fra Norge
- oppdatert forskning på norsk og skandinavisk middelalder – etterspørres av romerske brukere

Det er ønskelig å digitalisere og tilgjengeliggjøre fotosamlingen og tegningsarkivet som dokumenterer forskningsmaterialet til H.P. L'Orange, Hjalmar Torp, Rasmus Brandt, Siri Sande og andre av DNIRs forskere gjennom årene, ikke minst fordi instituttet opplever en viss interesse for dette materialet fra romersk og internasjonalt hold. Deler av L'Oranges fotoarkiv er allerede digitalisert, men ikke tilgjengeliggjort. Instituttleder og bibliotekar vil utvikle løsninger for datasikring så vel som publiseringsformat i dialog med HF og UB.

DNIR har tidligere mottatt praktikanter fra bibliotekarutdanningen i Oslo, nå en del av studieporteføljen til Oslo Met. For å bidra til utviklingen av biblioteket vil det være ønskelig å gjenetablere denne ordningen.

ACTA ad archaeologiam et atrium historiam pertinentia er instituttets skriftserie, utgitt av forlaget Scienze e lettere. Fra og med 2018 er åpent tilgjengelig online i tillegg til å trykkes som bok. Serien er rangert på nivå 1 i NSDs register over vitenskapelige publiseringskanaler, men ikke rangert i det tilsvarende italienske registeret, først og fremst fordi det er kategorisert som serie og ikke som tidsskrift. Instituttleder ønsker å vurdere om det kan gjøres grep for å få ACTA godkjent på høyt nivå i begge land.

Hvor er DNIR i 2025?

Ved utløpet av nåværende leders åremål våren 2025 er målsetningen at DNIR

- har bidratt med ny teoretisk og empirisk innsikt i historiske kunnskapsregimer, endringsprosesser og verdsetting av fortidens materialitet
- har et inspirerende og produktivt fagmiljø med høyt aktivitetsnivå
- at (deler av) DNIRs fotosamling og arkiv er digitalt tilgjengelig på relevante plattformer
- at samarbeidet med instituttene på HF og partnerinstitusjonene har funnet stabile og velfungerende former
- at DNIR oppsøkes av studenter og forskere fra flere fagfelt enn de som tradisjonelt har søkt seg dit
- at tallet på studenter og forskere som søker seg til instituttet er høyere enn de var før covid-pandemien
- at aktuelle fagmiljø i Norge har rekruttert kandidater til stillinger ved DNIR som er konkurransedyktige på et internasjonalt nivå

Noen virkemidler for å nå disse målsetningene er skissert ovenfor.